

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ «БАНКІВСЬКІ ОПЕРАЦІЇ»	9
ТЕМА 1. ВИДИ БАНКІВ І ПОРЯДОК ЇХ СТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ	14
1.1. Становлення банківської системи України, її значення в умовах ринку	14
1.2. Види банків, їх операції та основи операційної діяльності	16
1.3. Порядок реєстрації банків, філій, відділень, представництв	19
1.4. Ліцензування банківських операцій	22
Тести для самоконтролю	24
ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ	31
2.1. Класифікація організаційних структур банків	31
2.2. Особливості побудови і характеристика організаційних структур банків	33
2.3. Організаційні структури, сформовані за принципом адаптації до банківської діяльності та їх характеристика	38
2.4. Класифікація банківських операцій і послуг	44
2.5. Комерційна основа банківських операцій	45
Тести для самоконтролю	49
ТЕМА 3. ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ З ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	53
3.1. Суть, призначення і класифікація ресурсів банку	53
3.2. Економічна суть, структура, функції і порядок формування власного капіталу	56
3.3. Достатність капіталу банків згідно вимог НБУ і міжнародних стандартів	60
3.4. Роль резервів та фондів банку у формуванні капіталу банків	64
Тести для самоконтролю	67
ТЕМА 4. ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ	73
4.1. Суть, призначення і класифікація депозитів банку	73
4.2. Порядок відкриття банками депозитних (вкладних) договорів суб'єктам господарювання і фізичним особам	77
4.3. Механізм нарахування відсотків за депозитами	79
4.4. Система страхування вкладів та тенденції її розвитку	80
Тести для самоконтролю	83
ТЕМА 5. ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ ІЗ ЗАПОЗИЧЕННЯ КОШТІВ	90
5.1. Суть, значення і характеристика запозичених ресурсів банку	90

5.2. Механізм здійснення операцій з міжбанківського кредитування	91
5.3. Порядок рефінансування банків з боку НБУ	92
Тести для самоконтролю	98
ТЕМА 6. ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ З ОБСЛУГОВУВАННЯ ПЛАТІЖНОГО ОБОРОТУ	105
6.1. Суть і характеристика платіжного обороту	105
6.2. Принципи організації і правила здійснення безготівкових розрахунків у господарському обороті України	106
6.3. Порядок відкриття, ведення і закриття банківських рахунків	109
6.4. Форми і способи безготівкових розрахунків	115
6.5. Види і порядок здійснення міжбанківських розрахунків	124
Тести для самоконтролю	131
ТЕМА 7. ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ З ГОТІВКОЮ	136
7.1. Суть та призначення касових операцій банку	136
7.2. Порядок прийняття та видачі готівки в установах банків	140
7.3. Прогнозування касових оборотів в банках	143
Тести для самоконтролю	145
ТЕМА 8. ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ З ПЛАСТИКОВИМИ КАРТКАМИ	151
8.1. Місце та роль електронних банківських послуг у фінансовій системі	151
8.2. Банківські пластикові картки та їх класифікація	153
8.3. Порядок емісії спеціальних платіжних засобів в Україні і здійснення операцій з їх використанням	158
8.4. Управління ризиками при наданні електронних банківських послуг	165
Тести для самоконтролю	171
ТЕМА 9. КРЕДИТНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ	176
9.1. Суть, функції та призначення банківських кредитів	176
9.2. Етапи банківського кредитування	179
9.3. Порядок оцінки банком кредитоспроможності позичальника	181
9.4. Застава як спосіб забезпечення зобов'язань	197
Тести для самоконтролю	200
ТЕМА 10. ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАЦІЙ З НАДАННЯ І ПОГАШЕННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ КРЕДИТУ	204
10.1. Розвиток кредитних послуг банків корпоративним клієнтам в сучасних умовах господарювання	204
10.2. Порядок розробки і реалізації основних засад кредитної політики банку	220

10.3. Порядок формування резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків	223
10.4. Порядок формування резервів для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості банків	237
Тести для самоконтролю	239
ТЕМА 11. ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ З ВЕКСЕЛЯМИ	246
11.1. Економічна природа, зміст, призначення і види векселів	246
11.2. Класифікація банківських операцій з векселями	250
11.3. Кредитні операції банків з векселями та механізм їх здійснення	252
11.4. Комісійні операції банків з векселями та їх проведення	259
11.5. Порядок здійснення розрахункових та довірчих банківських операцій з векселями	274
Тести для самоконтролю	275
ТЕМА 12. ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ	280
12.1. Характеристика цінних паперів і видів банківської діяльності на фондовому ринку	280
12.2. Емісійні операції банків з цінними паперами	294
12.3. Формування, класифікація і характеристика портфеля цінних паперів банків	302
12.4. Порядок формування резерву під операції банків з цінними паперами	306
12.5. Операції професійної діяльності банків з торгівлі цінними паперами	316
Тести для самоконтролю	321
ТЕМА 13. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ	331
13.1. Організаційно-правові основи здійснення валютних операцій	331
13.2. Суть та класифікація валютних операцій банків	333
Тести для самоконтролю	337
ТЕМА 14. ТОРГОВЕЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ	341
14.1. Поточні торговельні операції з іноземною валютою	341
14.2. Строкові торговельні валютні операції	345
14.3. Банківське обслуговування зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання	352
Тести для самоконтролю	360
ТЕМА 15. НЕТОРГОВЕЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ	365

15. 1. Порядок здійснення неторговельних операцій банків з іноземною валютою	365
15.2. Операції банків із дорожніми чеками	370
15.3. Перекази готівкової та безготівкової іноземної валюти фізичними особами	372
Тести для самоконтролю	376
ТЕМА 16. ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ НА МІЖБАНКІВСЬКОМУ РИНКУ	380
16.1. Основи функціонування міжбанківського валютного ринку в Україні	380
16.2. Організація кореспондентських відносин з іноземними банками	384
Тести для самоконтролю	386
ТЕМА 17. ОПЕРАЦІЇ З НАДАННЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ	389
17.1. Загальна характеристика банківських послуг	389
17.2. Суть трасових послуг і механізм їх проведення у банку	390
17.3. Посередницькі, консультаційні та інформаційні послуги банків	395
17.4. Організація послуг зі зберігання цінностей	399
Тести для самоконтролю	402
ТЕМА 18. ОПЕРАЦІЇ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ	405
18.1. Суть і основні складові фінансової стійкості банків	405
18.2. Основні компоненти фінансової стійкості за системою CAMELS ..	406
18.3. Реорганізація і реструктуризація банків в умовах ринку	408
Тести для самоконтролю	412
ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво» напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит»	418
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	482
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	486
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	496
ДОДАТКИ	514

ПЕРЕДМОВА

Сучасні умови функціонування фінансово-кредитної системи України вимагають від банків підвищення ефективності їх діяльності, конкурентоспроможності інструментів та послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання й управління банківською діяльністю. Банки, виступаючи фінансовими посередниками в економіці країни забезпечують рух фінансових ресурсів між усіма її ланками, а, отже, безпосередньо впливають на стан загальноекономічної ситуації. За таких умов значна увага приділяється заходам щодо забезпечення їх прибутковості, підтримки достатньої ліквідності, мінімізації ризиків проведення банківських операцій.

Основною метою посібника є формування та поглиблення у студентів теоретичних знань стосовно функціонування банків, здійснення ними операцій та послуг і набуття практичних навичок з питань організації та механізму реалізації банківських операцій – кредитних, розрахункових, депозитних, касових, валютних, з цінними паперами, інвестиційних, факторингу, лізингу, трастових операцій, інших операцій із забезпечення фінансової стійкості і надійності банків, напрямів їх реорганізації і реструктуризації, актуальних проблем розвитку банківського сектора в умовах глобалізації.

Завданням викладу матеріалу є засвоєння теоретичних засад і методології проведення банківських операцій та надання банківських послуг; набуття вмінь оперувати нормативно-правовими документами НБУ, аналізувати стан банківських операцій, розв'язувати питання взаємовідносин між клієнтами і комерційними банками та між НБУ і комерційними банками.

Впровадження кредитно-модульної системи оцінювання знань студентів вимагає розробки новітніх підходів до викладання фахових дисциплін підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво». Враховуючи сучасні реалії і значну кількість годин індивідуальної та самостійної роботи студентів, важливе місце у навчальному процесі займає викладання лекційних і практичних матеріалів з дисциплін, які спрямовані на фахову підготовку.

Структура і зміст навчального посібника відповідає типовій програмі курсу та розкриває тематику дисципліни. Матеріал носить

методичний характер, в окремих випадках, за необхідності, наводяться посилання на інші літературні джерела, де студенти зможуть більш поглиблено ознайомитись з окремими питаннями. Особливої уваги заслуговують критерії оцінювання знань студентів за кредитно-модульною системою оцінки знань.

Закріплення теоретичних знань студентів здійснюється за допомогою розв'язання практичних завдань, які згруповані за модулями.

Для кращого сприйняття термінологічного матеріалу студентам пропонується глосарій. У додатках наведено окремі аспекти, пов'язані із здійсненням банківських операцій, які ґрунтуються на сучасній нормативно-правовій базі.

Тестові завдання, які наводяться після кожної теми дають змогу студентам краще засвоїти викладений матеріал, здійснити самоконтроль набутих знань, умінь та роблять процес вивчення дисципліни активним. Окрім того вони можуть бути використані для проміжного модульного контролю та підсумкового контролю знань студентів економічних спеціальностей як денної, так і заочної форм навчання.

Рекомендований список джерел містить розширений перелік діючих нормативно-правових актів та спеціальної літератури, що дозволить студентам поглиблено опрацювати проблематику, яка становить для них науковий і практичний інтерес.